

SPANNEND LITERATUURONDERWIJS

Concrete lessen bij de thrillers van Camilla Läckberg

Leerlingen van de derde graad vinden op hun leeslijsten heel wat thrillers terug. Zowel bij leerlingen als leraren is dit een gesmaakt genre. Ook in handboeken wordt graag gewerkt met fragmenten uit deze romans. De focus ligt hierbij meestal op literaire analyse: leerlingen denken na over vertelinstantie, motief, ruimte- en tijdgebruik en (het samenspel hiervan in) spanningsopbouw. In deze bijdrage wil ik een andere benadering van thrillers, politieverhalen en detectieveromans voorstellen. Op FONS+ vind je een uitgewerkte lessenreeks rond de thrillers van Camilla Läckberg, waarbij leerlingen verbanden leggen tussen literaire teksten en hun auteur en tussen literaire teksten en de maatschappelijke context – twee aspecten die nauw aansluiten bij de nieuwe eindtermen voor de derde graad.

Gino Bombeke

Over de auteur

GINO BOMBEKE

gaf 14 jaar les in het secundair onderwijs. Op dit moment werkt hij als vakbegeleider Nederlands voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen in de regio Mechelen-Brussel en is hij lector aan de Educatieve Master Nederlands van de KU Leuven.

CAMILLA LÄCKBERG EN DE NORDIC NOIR

De Zweedse auteur Camilla Läckberg bouwt haar thrillers uit rond een vaste cast, met als belangrijkste personages rechercheur Patrik Hedström en schrijfster Erica Falck. De romans spelen zich af in Fjällbacka, Läckbergs geboortedorp. Kenmerkend voor de reeks is dat elk boek naar een dubbele climax toewerkt: enerzijds is er de ontknoping van de moordzaak die opgelost moet worden, anderzijds vindt er in het persoonlijke leven van de personages een hoogtepunt (een huwelijk, een geboorte of verhuizing) plaats. De romans zijn bedoeld voor een breed publiek: ze zijn zeer leesbaar en bevatten geen stilistisch complexe passages. De plot is helder en kent een vast patroon waarbij hoofdstukken uit het heden en verleden elkaar afwisselen. De reeks is opgezet als een *serial*: de romans zijn op zichzelf te lezen, maar vormen toch een langlopend geheel. Hoe later in de reeks, hoe meer ervan uitgegaan wordt dat lezers ook de vorige verhalen kennen. Läckberg is met haar romans representatief voor de *Nordic noir*, de verzamelnaam voor de Scandinavische thrillers die – hoewel op dit moment over het hoogtepunt – wereldwijd als keurnaam voor spannende misdaadromans worden gezien.

BESCHRIJVING VAN DE LESSENREEKS

In de lessenreeks die je op FONS+ terugvindt, vertrek ik van een praatprogramma en drie krantenartikels rond hetzelfde onderwerp. De leerlingen vergelijken de informatie uit deze bronnen om zo een eigen mening te vormen en een concrete vraag te formuleren (*fases 1 en 2*). Vervolgens verkennen ze aanvullende bronnen

over hetzelfde onderwerp en stellen ze de informatie volgens de expertmethode aan elkaar voor (*fase 3*). In een vierde fase confronteren ze de gevonden informatie met een van de romans van Camilla Läckberg: tijdens het lezen letten ze op verschillende aspecten die in de vorige fases aan bod kwamen en gaan ze na welke stemmen Läckberg hierover in haar romans aan het woord laat. Ten slotte brengen de leerlingen alle informatie samen in een audio- of videoclip (*fase 5*) en staan ze expliciet stil bij het onderscheid tussen fictieve en zakelijke bronnen (*fase 6*).

DIDACTISCHE UITWERKING VAN DE LESSENREEKS

Deze lessenreeks ontstond na gesprekken met leraren over hun literatuuronderwijs en bezoeken aan vakgroepen, waarbij een aantal zaken naar boven kwamen. Bij de huislectuur valt bijvoorbeeld op dat in de Vlaamse onderwijspraktijk (handboeken en eigen cursussen) de verwerking en vragen nagenoeg altijd ná het lezen komen, in tegenstelling tot de gangbare praktijk bij zakelijk lezen. Bij romanfragmenten hebben leerlingen zelden een leesdoel: ze kiezen of krijgen een titel, lezen deze tegen een afgesproken datum en krijgen dan een opdracht bij het gelezen boek.

Een tweede observatie is de strikte scheiding tussen zakelijk en literair lezen. Romans worden zelden gezien als ‘bron over de werkelijkheid’. Zelfs opdrachten waarbij leerlingen een element uit een roman moeten onderzoeken of uitdiepen, sturen zelden aan op een confrontatie tussen de gevonden informatie en de deelaspecten die in de roman aan bod komen. In extreme gevallen raakt de leerling al een heel eind zonder de roman te lezen: zij/hij

gaat aan de slag met het onderwerp; de zoek- of onderzoeksopdracht heeft dan nauwelijks nog iets met de roman te maken.

Vanuit deze vaststellingen werkte ik een lessenreeks uit volgens drie uitgangspunten. Als eerste nam ik Alain De Bottons *What is Literature for?* uit de *School of Life*-reeks. Deze bron vormde het doel voor deze lessenreeks, namelijk de visie op literatuur als *reality simulator*. De Botton beschrijft romans als een veilig labo waar problemen uit de maatschappij van alle kanten belicht kunnen worden. De lezer volgt personages, krijgt inzicht in hun denken en drijfveren en bouwt zo een genuanceerd beeld op. In zijn schitterende *Status Anxiety* (2004) zet De Botton literatuur af tegenover media: romans en toneel hebben inleving en begrip als doel, terwijl de media onmiddellijk een (af)rekening presenteren. Hij illustreert dit humoristisch door klassiekers samen te vatten als krantenkop. Zo wordt *Madame Bovary* ‘Koopverslaafde echtbreekster slikt arsenicum na kredietfraude’ en leidt *Othello* tot ‘Door passie verblinde immigrant doodt dochter senator’.

In fase 4 (in het bijzonder bij vragen 13, 14 en 15) staat dit principe centraal: leerlingen gaan op zoek naar hoe personages in de romans staan tegenover de onderwerpen die in de eerste drie lesfasen aan bod kwamen. Ze kijken welke voor- en tegenargumenten Camilla Läckberg haar personages naar voren laat brengen. Bovendien leiden de leerlingen ook af hoe de auteur zelf tegenover het onderwerp staat.

Een tweede uitgangspunt voor de lessenreeks is de blogpost *Voorbij kennis en vaardigheden* waarin Kris Van den Branden (KU Leuven) op z'n blog duurzaamonderwijs.com beschrijft hoe onderwijs in de twintigste eeuw heel sterk de focus legde op de vragen *Hoe werkt iets?* (kennis) en *Hoe kan ik*

dit doen? (vaardigheden). Voor heden-
daags, 21ste-eeuws lees- en literatuur-
onderwijs voegt hij hier twee vragen
aan toe: *Hoe waar is dit?* (waarheid) en
Hoe waardevol is dit? (waarde).

In vragen 10, 11, 14 en 17 geven de
leerlingen aan hoe zij staan tegenover
de onderzochte informatie, de menin-
gen die in de roman aan bod komen
en het standpunt dat Camilla Läckberg
inneemt. Deze vragen gaan verder dan
de controlevragen en de traditionele
vragen naar de inhoud van bronnen
(die in de eerste fasen een plaats
krijgen).

Een derde uitgangspunt is het *Anti-
handboek voor de filosofie* (2003) van
de Franse filosoof Michel Onfray. Dit
boek laat leerlingen in het secundair
doordenken en dwingt hen hun eigen
mening te confronteren met tekstfrag-
menten van filosofen uit de canon.
Elk hoofdstuk start dan ook met een
provocerende vraag en een begeleiden-
de tekst van Onfray.

In de lessenreeks rond Camilla Läck-
berg stel ik expliciet vragen tussendoor
(vraag 5, 6, 10 en 16). Hierdoor dwing
ik leerlingen om de tussenstappen
te zetten en te benoemen en waak ik
erover dat ze bij het zelfstandig door-
nemen van deze opdrachten voldoende
tijd nemen om hierbij stil te staan. Ik
probeer zo de groei in hun denken ex-
plicit te maken en de reflectie hierop
centraal te stellen.

WAT BRENGT DEZE LESSENREEKS OP?

In deze lessenreeks wordt een roman
in combinatie met zakelijke beeld- en
tekstfragmenten gebruikt om leerlin-
gen een genuanceerd beeld over een
maatschappelijk probleem te laten
opbouwen. Centraal staat (a) een eigen
mening vormen en (b) nagaan hoe
een auteur in een (populaire) roman
hiermee omgaat.

Leraren die deze lessenreeks uitprobe-
ren, geven aan dat de aanpak slaagt in
zijn opzet en dat leerlingen het geheel
weten te smaken. Zelf vinden ze het
een zinvol alternatief voor de klassieke
romanbespreking en noemen ze deze
aanpak een organische manier om
zakelijk en literair lezen met elkaar te
verbinden. Ook het expliciet formule-
ren van de gedachten als tussenstap
en het reflecteren over het verschil tus-
sen fictie en zakelijke bronnen vinden
ze sterk.

